

7. Priručnik i roditelji

Mnogi roditelji današnjih učenika IV i V razreda učili su engleski jezik u školi. Proveli smo anketu među roditeljima i doznali da i oni sami posegnu za Priručnikom. Upotrebljavaju ga rado kada se, prema svojim sposobnostima, uključuju u razgovore o engleskom jeziku sa svojom djecom.

Nadamo se da je »plava knjiga« (boja ovitka je plava), kako je neslužbeno zovu četveroškolci koji uče engleski u osnovnoj školi, samo početak i da će korisnike Priručnika, kad stignu u VII i VIII razred, dočekati nastavak ove prve knjige-priručnika za strani jezik za osnovce, jer i Program stranih jezika za IV razdoblje (VII i VIII razred), predviđa da učenici trebaju samostalno rješavati zadatke prema uputama uz korištenje rječnika, udžbenika i gramatičkih priručnika.

Literatura

- Liz Baines, Gillian Cunningham, Judy Lugton, Helen Moorwood, *Situations and aids for teaching structures*
- Brita Haycraft, *Pronunciation Points*, International House, 1976.
- Ivana Batušić, »Primjerenost nastave stranog jezika potrebama i mogućnostima skupine i pojedinca«, *Strani jezici* 1—2, Zagreb, 1982.
- Jasna Bilinić-Zubak, »Mjesto i uloga gramatike u sadašnjem trenutku«, *Strani jezici*, 1—2, Zagreb, 1982.
- Brozović-Gerčan, *Priručnik za nastavnike* (uz udžbenike engleskog jezika za IV, V i VI razreda osnovne škole), Školska knjiga, Zagreb, 1983.
- Mirjana Jurčić, »Najznačajniji faktori lingvističke didaktike«, *Strani jezici*, 2, Zagreb, 1974.
- Mirjana Jurčić, »Prilog koncepciji suvremenog udžbenika stranih jezika za osnovnu školu«, *Strani jezici*, br. 2, Zagreb, 1973.
- Aleksandar Kolka, »Kreativnost i nastava stranih jezika«, *Strani jezici*, br. 1, 1974.
- Ljubomir Mihailović, »Transformaciona generativna gramatika i učenje stranog jezika«, *Strani jezici*, br. 1, Zagreb, 1973.
- Stanka Pavuna, »Gramatika u nastavi stranih jezika«, *Strani jezici*, br. 1, Zagreb, 1974.
- Mirjana Vilke, »Engleski kontrastivni projekt i nastava engleskog jezika«, *Strani jezici*, br. 1, Zagreb, 1974.
- Mirjana Vilke, »Multimedijski pristup nastavi stranih jezika«, *Strani jezici*, br. 3, Zagreb, 1974.
- Mirjana Vilke, *Razgovori o engleskom jeziku*, priručnik za učenike IV, V i VI razreda osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 1983.
- Mirjana Vilke, *Uvod u glotodidaktiku*, Školska knjiga, Zagreb, 1977.
- »Program stranih jezika osnovnog i općeg odgoja i obrazovanja«, *Vjesnik Republičkog Komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SRH*, br. 8, IV, Zagreb, 1984.

Helga Smodić-Tretinjak

LITERATURA U NASTAVI NJEMAČKOG JEZIKA NA PRVA DVA POČETNA STUPNJA »ŠKOLE ZA STRANE JEZIKE« U ZAGREBU

Potaknuta radovima objavljenim u časopisu *Strani jezici*, željela bih i sama nešto reći na temu »Literatura u nastavi njemačkog jezika«.

Udžbenici po kojima se radi u školama za strane jezike i pojedinim centrima imaju jedan velik zajednički nedostatak. Polaznici tečajeva i učenici tije-

kom učenja uglavnom se nikada ne susreću s izvornim njemačkim tekstom. Kao obrazac jezika koji poučavamo u udžbenicima za tečajeve stranih jezika daju se iskonstruirani dijalozi smješteni u obične svakodnevne situacije. Jezik koji se tu prezentira zvuči neprirodno, jer je i situacija neprirodna čim je izmišljena. U njemačkome govornom jeziku ljudi se služe mnogim izrazima koji oživljavaju govor, kao i poslovicama i izrekama. Mi polaznicima i učenicima nudimo u nekim aspektima osiromašen i neprirodan jezik. Uzrok tome treba tražiti između ostalog i u tome što su programi i planovi uglavnom preopširni za određen broj sati. Nekada su u udžbenicima za učenje stranog jezika prevladavali literarni tekstovi, a nedostajao je svakodnevni, živi govor u određenim situacijama. Dosada se kod nas nije pojavio udžbenik u kojem bi se našla sretna kombinacija i jednoga i drugoga.

Skole za strane jezike su nastale iz potrebe za što bržim svladavanjem stranog jezika. Poslovni ljudi su odjednom uvidjeli da bez znanja stranog jezika ne mogu obavljati posao kako treba, a drugi su, opet, zbog čestih turističkih putovanja osjetili da im nepoznavanje osnova nekoga stranog jezika stvara neprilike. Polaznici su se upisivali u tečajeve sa željom da komuniciraju s ljudima stranoga govornog područja. Za to su bili osposobljavani na dijalozima karakterističnim za pojedine svakodnevne situacije u kojima su se mogli naći. Tom prilikom su zbog težnje za što većim pojednostavljenjem izbjegavane izreke, poslovice, aforizmi, citati itd., toliko karakteristični za njemački jezik. Možda je to u onom času bilo korisno i jedino moguće, ali vremena su se promijenila. Polaznici tečajeva stranih jezika, odnosno učenici, sve češće žele čuti na satu i nešto drugo osim izmišljenog dijaloga. Već nakon nekoliko početnih sati vole čuti neku izreku, pitalicu, šalu, rečenicu izvan konteksta lekcije, tekst aktuelnoga njemačkog šlagera i sl. Zanimaju se za poznate ličnosti, pisce, slikare, skladatelje, pjevače, glumce itd. Tu se, naravno, ne treba upuštati u gomilanje podataka i bezbroj novih riječi, jer je njihov osnovni rječnik još oskudan. Tekstovi moraju biti što kraći i jednostavniji. Grupi se treba prilagoditi i pokušati ocijeniti što većini sudionika najviše odgovara.

Na prvom stupnju sam na izričitu želju polaznika pripremila izbor nekih poslovice, jer one naročito motiviraju zapamćivanje, omogućuju globalno pristupanje jeziku i usvajanje stranih riječi. Nastojala sam se u početku koristiti poslovicama koje imaju isto značenje i kod nas, a istih su sintaktičkih struktura. Osim toga, pojavljuju se i iste riječi. Evo nekoliko takvih poslovice:

Aller Anfang ist schwer.

(Svaki početak je težak.)

Wer zuletzt lacht, lacht am besten.

(Tko se zadnji smije, smije se najslade.)

Der Sperling in der Hand ist besser als die Taube auf dem Dach.

(Bolje vrabac u ruci nego golub na krovu.)

Wer andern eine Grube gräbt, fällt selbst hinein.

(Tko pod drugim jamu kopa, sam u nju pada.)

Man soll den Tag nicht vor dem Abend loben.

(Ne hvali dan prije večeri.)

Das Ende krönt das Werk.

(Konac dijelo krasi, itd.)

Treba, naravno, upozoriti, da se neke riječi ne poklapaju potpuno s našim jezikom, a i poredak riječi je ponekad različit. Poslovice u nastavu uvodim prema situaciji i one obično »padnu na plodno tlo«, jer se vrlo prirodno mogu uklopiti u mini-dijalogima. Uspjeh je potpun kad polaznici ili učenici poslovice koje su naučili ponovno upotrijebe spontano u nekome drugom kontekstu. Važno je da nastavnik sam ne nameće poslovice u nekoj situaciji, samo zato što ju je pripremio i što mu se čini da bi je bilo zgodno upotrijebiti. Inicijativa treba poteći iz razreda. Nastavnik će dobro učiniti ako u pripremi »za svaki slučaj« ima nekoliko poslovice, makar se i ne ukaže potreba da ih upotrijebi na satu. Pripremati ih možda ne treba onaj tko je vješt, te ih može »sipati iz rukava«. Nastavnik, naravno, može simulirati »prirodnu« situaciju, u koju ih može uklopiti.

U udžbeniku »Deutsch als Fremdsprache« — Grundkurs I, grupe autora s Goethe Instituta, u izdanju izdavačke kuće KLETT iz Stuttgarta, pokazalo se da je moguće u nastavi se koristiti s uspjehom autentičnima literarnim tekstovima. To je jedan od malobrojnih udžbenika koji uvode literarne tekstove već na početku učenja njemačkog jezika. Već nakon četvrte lekcije autori uvode dječju brojalicu:

KINDERREIM

Eins, zwei, drei,
alt ist nicht neu,
neu ist nicht alt,
warm ist nicht kalt,
kalt ist nicht warm,
reich ist nicht arm,
arm ist nicht reich,
und hart ist nicht weich.

Polaznici zapravo kroz igru nauče sedam pridjeva, a zapamte i da se pridjev u predikativnoj upotrebi ne mijenja. Odmah nakon te brojalice uvrštena je i cijela abeceda, koju po notama mogu otpjevati, što je zanimljivo za adresate svih uzrasta. Povratni glagoli se vrlo dobro mogu uvježbati pomoću teksta iz istog udžbenika:

DIE VERABREDUNG

Sie sehen sich.
Sie treffen sich.
Er freut sich,
sie freut sich auch.
Sie setzen sich und unterhalten sich.
Sie streiten sich.
Dann fragt sie ihn: »Liebst du mich?«
Er sagt: »Ja, ich liebe dich!«
Dann sehen sie sich an
und verstehen sich wieder.

Za rad na početnim stupnjevima prikladna je i brojalica:

TRAURIGER ABZÄHLREIM

Ich liebe dich
Du liebst mich nicht
Ich bin die Nacht
Du bist das Licht

Ich bin der Schmerz
Du bist das Glück
Drum schaue nie
zu mir zurück

Ich weiß und fühl es
bitterlich:
Du liebst mich nicht
Ich liebe dich.

Iz istog udžbenika koristim se i kraćim proznim tekstom:

MARTIN GIBT SEIN URTEIL AB

Die Mutter verteilt den Schokoladenpudding auf sechs Tellerchen und nimmt es sehr genau. Hier ist noch etwas zu viel, dort und dort kann man noch ein Löffelchen zugeben. Nein, nun kommt der erste doch wohl zu schlecht weg. Sie vergleicht und wägt, und alle sehen erwartungsvoll zu. Und langsam läuft ihnen das Wasser im Munde zusammen.

Schießlich fragt die Mutter mehr sich selbst als die anderen: »So, wer hat nun zu wenig«?

»Alle«, sagt Martin.

Ponekad polaznici sami izraze želju za nekom pjesmom koju bi mogli naučiti napamet i recitirati. Nastavnik može sam odabrati što će preporučiti. Predlažem pjesmu Heinricha Heinea.

LEISE ZIEHT DURCH MEIN GEMÜT

Leise zieht durch mein Gemüt
liebliches Geläute;
klinge, kleines Frühlingslied,
kling hinaus ins Weite.

Zieh hinaus bis an das Haus,
wo die Veilchen sprießen,
wenn du eine Rose schaust,
sag, ich laß sie grüßen!

Ova pjesma je i uglazbljena, pa se može i pjevati u razredu. Treba svakako odabirati kratke pjesmice ili prozne tekstove.

Bert Brecht

RADWECHSEL

Ich sitze am Straßenrand.
Der Fahrer wechselt das Rad.
Ich bin nicht gern, wo ich herkomme.
Ich bin nicht gern, wo ich hinfahre.
Warum sehe ich den Radwechsel
Mit Ungeduld?

Marie Ebner — Eschenbach

EIN KLEINES LIED

Ein kleines Lied! Wie geht's nur an,
daß man so lieb es haben kann,
was liegt darin? Erzähle!

Es liegt darin ein wenig Klang,
ein wenig Wohllaut und Gesang
und eine ganze Seele.

Johann Wolfgang Goethe

WANDERERS NACHTLIED

Über allen Gipfeln
Ist Ruh,
In allen Wipfeln
Spürest du
Kaum einem Hauch;
Die Vögelein schweigen im Walde.
Warte nur, balde
Ruhest du auch.

Polaznici vrlo dobro prihvaćaju i šaljive pitalice kojima također proširuju rječnik:

In welchem Monat essen die Leute am wenigsten?
(Im Februar.)

(U kojem mjesecu ljudi najmanje jedu? — U veljači.)

Warum macht der Hahn die Augen zu, wenn er kräht?
(Er kann sein Lied auswendig.)

(Zašto pijetao zatvara oči kad kukuriče? — Svoju pjesmu zna napamet.)

Was macht mehr Lärm als eine Sirene?
(Zwei Sirenen.)

(Što pravi veću buku od sirene? — Dvije sirene.)

Za uvježbavanje izgovora mogu poslužiti i sljedeće izreke:

In Ulm, um Ulm und um Ulm herum.

Kleine Kinder können keine Kirschkerne knacken.
Schneiders Schere schneidet schnell,
schnell schneidet Schneiders Schere!

Hinter Hansens Hühnerhaus
hupfen hundert Hasen hinaus.

Itd.

Mogućnosti za takvu vrstu rada u nastavi su neograničene. Predložila bih, dakle, uvođenje tekstova iz književnih djela, bilo odlomke ili male cjeline, jer je takav način rada koristan i zanimljiv kako nastavniku, tako i njegovim polaznicima odnosno učenicima.

Melita Miholek

POKUŠAJ RADA NA KNJIŽEVNOM TEKSTU

Nastava stranog jezika u višim razredima nekadašnje gimnazije odvijala se uglavnom tako da se obrađivao književni tekst, ovisno o znanju i umješnosti profesora i učenika manje ili više uspješno. Kad sam počela raditi na Školi za strane jezike, pokušala sam uvesti književni tekst u nastavu, iako je u to doba (početak sedamdesetih godina) prevladavala audiovizuelna metoda i komunikacijski pristup nastavi. Htjela sam zapravo prenijeti na sat barem nešto od onoga na što sam bila naviknuta u gimnaziji. Ali, moram priznati, u početku pri tome nisam postizavala nikakav uspjeh, naprotiv. Držeći se plana i programa, da eventualno ne bih izgubila nešto od točno planiranoga »dragocjenog« vremena, na sat sam zbog kratkoće donosila samo pjesme. U povodu Dana žena pripremila bih Heineov sonet »An meine Mutter« (»Mojoj majci«). Išćuđavala bih se ako polaznici nisu čuli za Heinea (a najčešće nisu), ili ako nisu prepoznali sonet (a najčešće nisu). Polaznici su se čudili što to zahtijevam od njih kad se lijepo zna kakav mora biti sat, sve po redu: magnetofon, film, pitanja, riječi na ploči. Komentari bi bili: »To nam je preteško«, »Pjesme ne čitamo ni na hrvatskomu.« Nitko nije bio zadovoljan, ni učenici, ni ja. Bio je to moj danak neiskustvu. Grupe na Školi heterogene su. Polaznici u jednom tečaju različite su dobi, od 16 do 60 godina, različitog predznanja i znanja, različitih ukusa i interesa, a ja sam uvodila književnost najtežom vrstom za analizu na stranom jeziku — pjesmom.

Pokušavala sam i s narativnim tekstovima, no sve je neslavno završavalo, sad mislim gore za mene kao predavača nego za polaznike koji bi, eto, morali biti oduševljeni literaturom kad je ja tako volim. Učinilo mi se da naši polaznici ne raspolažu dovoljno širokim vokabularom, da su neosjetljivi na »stil« i da se u našoj školi jednostavno ne može raditi literarni tekst.